

досягнень психолого-педагогічної науки в практику, а також вивчення, узагальнення й поширення передового педагогічного досвіду.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Волкова Н. П. Педагогіка / Н. П. Волкова. К. : Академвидав, 2009. 616 с.
2. Дерижан И., Вальчев Г. Особенности методики обучения современной студенческой аудитории / И. Дерижан, Г. Вальчев. Бургас: БРУ, 2015. 165 с.
3. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. К.: Знання-Прес, 2008. 447 с.
4. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / Кол. автор. під кер. С. Ю. Ніколаєвої К. : Ленвіт, 1999. 320 с.
5. Сисоева С. О. Творчий розвиток особистості в процесі неперервної професійної освіти / С. О. Сисоева // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Зб. наук. пр. / За ред. І. А. Зязюна та Н. Г. Нічкало, у 2 ч. Ч.1. К., 2001. С.45–53.
6. Ярмоленко О. Я. Сучасні технології у вивченні іноземної мови. Електр. наук. вид-ня матеріалів конф. «Гуманізм та освіта» – 2008. ВНТУ, Вінниця. [Електронний ресурс]. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Yarmolenko.php>

REFERENCES

1. Volkova, N. P. (2009). *Pedagogika*. [Pedagogy]. Kyiv.
2. Derizhan, I., Valchev, G. (2015). *Osobennosti metodiki obucheniya sovremennoj studencheskoj*

auditorii. [Features of teaching methods for modern student audience]. Burgas.

3. Kuzminskij, A. I., Omelyanenko, V. L. (2008). *Pedagogika*. [Pedagogy]. Kyiv.
4. Nikolajeva, S. Yu. (1999). *Metodyka navchannya inozemnyh mov u serednih navchalnyh zakladah*. [Methods of teaching foreign languages in secondary schools]. Kyiv.
5. Sysojeva, S. O. (2001). *Tvorchyy rozvytok osobystosti v procesi neperervnoyi profesijnoyi osvity*. [Creative development of personality in the process of continuing professional education]. Kyiv.
6. Yarmolenko, O. Ya. (2008). *Suchasni tehnologiyi u vyvchenni inozemnoyi movy*. [Modern technologies in foreign language learning]. Vinnitsa.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КАПІТАН Тетяна Анатоліївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри лінгводидактики та іноземних мов Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: методика викладання іноземних мов у школі.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KAPITAN Tetiana Anatoliivna – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Department of Linguodidactics and Foreign Languages, Volodymyr Vynnychenko Centralukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: methodology of foreign language teaching in school.

Стаття надійшла до редакції 16.04.2021 р.

УДК 004.372.851:378

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-194-129-134

КІЯНОВСЬКА Наталія Михайлівна –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри вищої математики Криворізького національного університету
 ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-0108-5793>
 e-mail: kiyanovskaya.n.m@knu.edu.ua

РАШЕВСЬКА Наталя Василівна –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри вищої математики Криворізького національного університету
 ORCID:<https://orcid.org/0000-0001-6431-2503>
 e-mail: nvr1701@knu.edu.ua

ХАРДЖЯН Наталя Анатоліївна –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізики та методики її навчання Криворізького державного педагогічного університету
 ORCID:<https://orcid.org/0000-0001-9193-755x>
 e-mail: n.a.kharadzjan@gmail.com

АНАЛІЗ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ СТУДЕНТАМИ ТЕХНІЧНИХ ЗАВКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Підготовка фахівця інженера є складний та багатогранний процес, адже роботодавці ставлять серйозні вимоги до

спеціалістів, що передбачають співпрацю з творчою особистістю, здатною легко пристосовуватися та добре орієнтуватися в сучасних ринкових умовах. У зв'язку з цим

перед ЗВО постає завдання підготувати спеціалістів, які здатні самостійно приймати нестандартні рішення, вміти встановлювати закономірності у досліджуваних процесах, критично підходять до вирішення поставлених задач та постійно вдосконалюються. Зміни в методиці підготовки провідних фахівців інженерів мають торкнутися як фундаментальних, так і фахових дисциплін. Використання засобів ІКТ в навчанні посилює роль методів активного навчання. При цьому, впровадження в навчальний процес репродуктивних методів навчання із використанням ІКТ навчання може допомогти викладачам у вирішенні цього питання.

Вивчення вищої математики є основою для фахових дисциплін студентів інженерних спеціальностей, тому зміни в методиці підготовки необхідно починати саме при вивченні вищої математики, основною метою якої є навчити складати математичні моделі процесів і конструкцій, пов'язаних з подальшою діяльністю фахівців, вивчати такі моделі, інтерпретувати відповідно здобуті результати [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури показав, що проблеми розвитку теорії й методики навчання вищої математики перебувають у полі зору вітчизняних науковців. Теорія та методики навчання вищої математики розроблялись у роботах К. В. Влащенко [2], Ю. В. Горошка [3], В. І. Клочка [5], С. А. Ракова [9], О. В. Співаковського [11] та інших.

Мета статті – висвітлити методичні особливості використання продуктивних методів навчання вищої математики студентами інженерних спеціальностей у технічних ЗВО.

Виклад основного матеріалу дослідження На заняттях з вищої математики неможливо обійтись без репродуктивних методів навчання. Використання цих методів допомагає сформувати у студентів усталені уміння та навички, необхідних їм у подальшій професійній діяльності. Вміння відтворювати повідомлені викладачем відомості та виконувати операції за зразком сприяють формуванню у студентів базових, фундаментальних знань.

Але завдання вищої технічної освіти полягає в підготовці творчої особистості, здатної працювати у швидкозмінних умовах. Тому використання продуктивних методів навчання: методу проєктів, різнорівневого навчання, кейс-методу, методу навчання в групах, навчання у співробітництві, методу портфоліо, методу проблемного навчання,

евристичного методу, методу дослідницького навчання тощо сприяє розвитку особистості, здатної до швидкого прийняття правильних рішень.

Розглянемо використання зазначених методів на прикладі розділу вищої математики «Невизначений та визначений інтеграл».

Метод проєктів. Є. С. Полат [8] в основу методу проєктів покладає розвиток пізнавальних навичок студентів, умінь самостійно будувати свої знання, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного і творчого мислення. Основою методу проєктів є досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми (технологію), що повинна завершитися цілком реальним, відчутним практичним результатом, оформленим зазначеним способом. В основу методу проєктів покладена ідея, що складає суть поняття «проєкт», його прагматична спрямованість на результат, який можна отримати при вирішенні цієї чи іншої практично або теоретично значущої проблеми. Цей результат можна побачити, осмислити, застосувати в реальній практичній діяльності. Для досягнення такого результату, необхідно навчити студентів самостійно мислити, знаходити і вирішувати проблеми, залучаючи для цієї мети знання з різних областей, вміння прогнозувати результати і можливі наслідки різних варіантів розв'язання, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

Метод проєктів завжди орієнтований на самостійну діяльність студентів – індивідуальну, парну, групову, яку студенти виконують протягом певного відрізка часу. Цей метод органічно поєднується з груповими (collaborative or cooperative learning) методами. Метод проєктів завжди розпускає розв'язання якоїсь проблеми. Розв'язання проблеми передбачає, з одного боку, використання сукупності, різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого, передбачає необхідність інтегрувати знання та вміння з різних галузей науки, техніки, технології, творчих областей з метою отримання нового результату діяльності. Якщо говорити про метод проєктів як про педагогічну технологію, то ця технологія передбачає сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за самою своєю суттю.

На заняттях з вищої математики при вивченні теми «Застосування визначеного інтегралу» групу студентів доцільно розбити на декілька підгруп і кожній підгрупі видати завдання: охарактеризувати задану лінію (або

декілька ліній: лемніскату Бернуллі, спіраль Архімеда, логарифмічну спіраль, гіперболічну спіраль, кардіоїду та ін.), знайти довжину, дослідити як буде змінюватися довжина, якщо змінювати деякі параметри (рис. 1), знайти об'єм, за умови обертання лінії навколо вказаної вісі. Результат роботи групи подати у вигляді презентації.

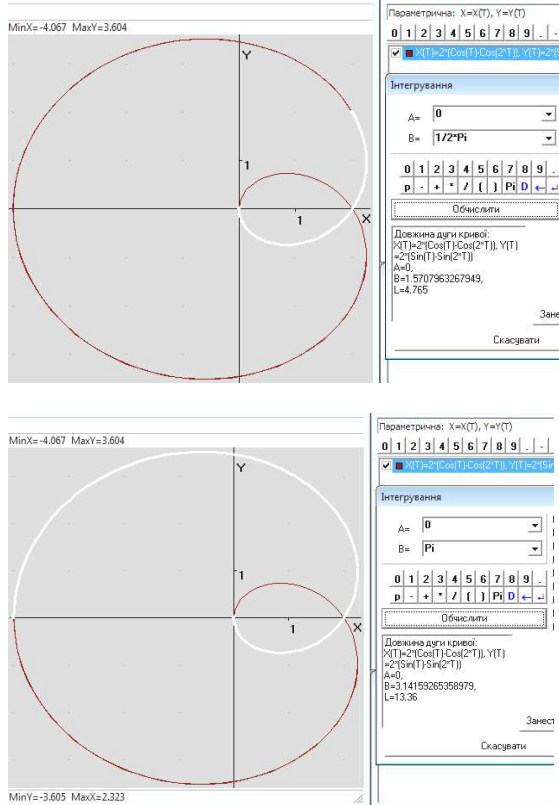

Рис. 1. Дослідження зміни довжини кардіоїди із зміною параметру із використанням GRAN 1

Під *різнорівневим навчанням* М. Ю. Бухаркіна [1] розуміє таку організацію навчально-виховного процесу, при якій кожен студент має можливість опанувати навчальний матеріал на різному рівні, не нижче базового, залежно від його здібностей та індивідуальних особливостей особистості, при цьому за критерій оцінки діяльності студента приймаються його зусилля з оволодіння цим матеріалом, творче його застосування.

В. Ю. Колісник [6] зазначає, що *різнорівневий підхід* передбачає роботу в межах однієї групи, але процес навчання здійснюється за допомогою завдань різного рівня складності.

- Основні принципи цього підходу:
- 1) попереднє визначення психолого-педагогічної готовності до навчання;
 - 2) залучення всіх студентів окремої групи;
 - 3) можливість працювати невеликими групами;
 - 4) подолання особистісних проблем

у процесі навчання.

При вивченні теми «Застосування визначеного інтегралу» групу доцільно розділити на три частини: сильна підгрупа, середня та проблемна підгрупи. Теоретичний матеріал доцільно представити у вигляді презентації, після чого сильній підгрупі видати завдання на застосування визначеного інтегралу, а з іншою частиною студентів продовжувати працювати далі. Разом із середньою та проблемною підгрупами необхідно розглянути приклади з теми і після цього середній підгрупі видати завдання для самостійного виконання. Із проблемною підгрупою продовжувати розв'язувати завдання із чітким поясненням ходу розв'язання задач.

Навчання у співробітництві. Суть використання особистісно-орієнтованого підходу і педагогічної технології «навчання у співробітництві» полягає в особистій участі кожного студента у виконанні спільного завдання в залежності від його можливостей і особистих уподобань. Використання педагогічної технології «навчання у співробітництві» в процесі навчання полягає в підвищенні мотивації і стимулюванні інтересу студентів до навчання із використанням різноманітних можливостей проектної технології.

Використання методу навчання у співробітництві сприяє кращій підготовці студентів до модульної роботи. На такому занятті групу необхідно розділити на підгрупи (групу з 20 студентів максимум на 4 підгрупи). В кожній групі обрати доповідача, опонента (робить зауваження до доповіді), рецензента (знаходить позитивні моменти доповіді), контролюючого (робить перевірку відповіді за допомогою СКМ (рис. 2)). Кожній групі пропонуються приклади з розділу «Визначений інтеграл», в кожному з яких містяться різні методи інтегрування (це підсумкове заняття з цього розділу і завдання повинні бути ускладнені).

Завдання всім підгрупам видаються однакові, дається час подумати, після цього виходить до дошки студент однієї з груп і розв'язує приклад, а його опоненти починають задавати питання.

Подальший розвиток особистісно-орієнтованого підходу до навчання і педагогічної технології «навчання у співробітництві» як його складової призвів до появи так званого портфеля. Головною метою такого навчання став розвиток інтелектуальних і творчих здібностей студентів, готових до самореалізації, самостійного мислення, прийняття важливих для себе рішень [7].

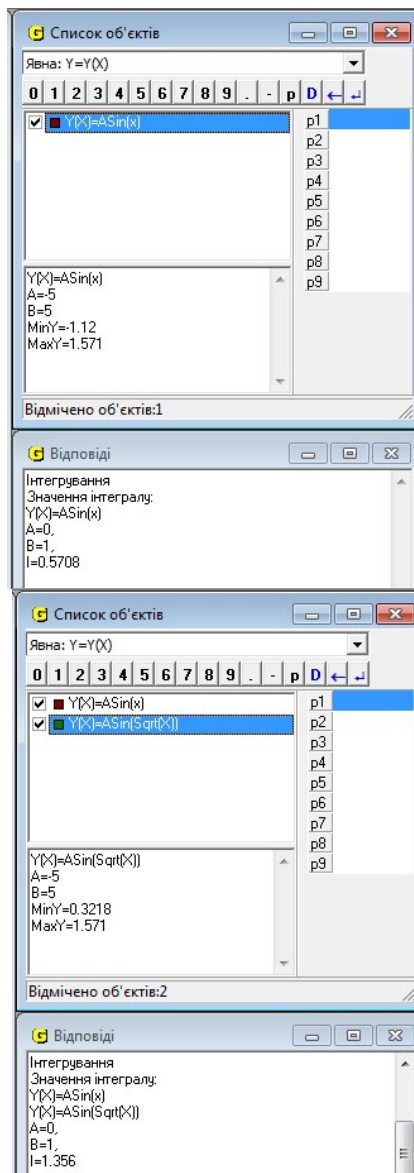

Рис. 2. Обчислення визначеного інтегралу за допомогою GRAN 1

Метод портфоліо. Портфоліо з італійської – портфель. О. Г. Смолянінова [10] визначає метод портфоліо як сукупність окремих завдань, виконаних студентами, зібраних для певної мети, наприклад, файл закінчених мультимедіа-проектів. Оцінка за допомогою портфоліо справжня і рефлексивна. Студент збирає матеріали або дані з різних джерел, використовуючи різні методи, в різних часових рамках. Це означає, що зміст портфоліо може включати матеріали у вигляді рисунків, фотографій, відео або звуків, рукописні матеріали або інші зразки робіт, комп’ютерних дисків і копій, стандартизованих або визначених програмою випробувань. Крім того, портфоліо може містити характеристики студента та його самооцінку.

Етапи створення портфоліо [10]:

- накопичення, збір даних. Студенти зберігають тільки ті дані (підтвердження компетентності), що представляють їхні успіхи день у день в процесі навчання;
- відбір даних. Перегляд і оцінка зібраних даних і визначення тих, що демонструють досягнення згідно вибраним критеріям і зовнішнім вимогам;
- рефлексія. Оцінка власного зростання, а також недоліків власного розвитку;
- перспективна оцінка. Порівняння власних позицій із зовнішніми вимогами і визначення цілей на майбутнє. Це сприяє професійному зростанню і стимулює потребу в безперервній освіті;
- презентація. Демонстрація портфоліо одноліткам, батькам, роботодавцям;
- рефлексія після презентації портфоліо, в результаті якої робиться висновок про необхідність його розвитку та покращення. На цьому етапі проводиться самостійна перевірка відповідності отриманих результатів власним очікуванням, формуються навички самооцінки.

Метод портфоліо надає можливість накопичувати матеріал, що свідчить про розвиток інформаційної і комунікативної компетентностей студентів, і моделювати ситуації професійної діяльності. Крім того, метод портфоліо допомагає студенту навчитися адекватно оцінювати власні досягнення і можливості, робити висновки про необхідність виправляти помилки і самовдосконалюватися.

Незважаючи на існування багатьох підходів до формування портфоліо, для будь-яких з них від студентів потрібно [10]: накопичувати матеріали для портфоліо; відбирати дані (підтвердження компетентності); рефлексувати; зберігати, представляти та каталогізувати елементи портфоліо.

На заняттях з вищої математики метод портфоліо доцільно використовувати при розв’язуванні задач на застосування визначених інтегралів. В аудиторному занятті доцільно навести ряд задач прикладного характеру з даної теми, а на наступне заняття дати завдання зробити презентацію розв’язання самостійно підібраної задачі.

Метод проблемного навчання. Під час вивчення розділу «Кратні інтеграли» поставити проблему: за допомогою відомого матеріалу з розділу «Визначений інтеграл» самостійно вдома отримати означення подвійного інтегралу, сформулювати основні властивості подвійного інтегралу, з’ясувати геометричний та фізичний змісти, визначити сферу його застосування, а отримані результати оформити у вигляді презентацій та

надіслати на пошту викладача або винести на обговорення в Piazza. Після вивчення теми «Подвійний інтеграл» доцільно план лекції з теми «Потрійний інтеграл» надати на сайті, а лекцію провести в аудиторії за допомогою презентацій студентів, що були обрані як найкращі або просто порівнюючи їх в аудиторії.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Зазначені методи можуть бути використані при організації процесу навчання за моделлю змішаного навчання як окремо, так і в поєднанні один з одним. В реальних умовах одні й ті ж самі методи викладач може використовувати по-різному, спрямовуючи діяльність студентів або на відтворення набутих раніше знань (репродуктивна діяльність), або на самостійне розв'язання нових навчальних завдань (творча діяльність) [11].

В подальшому ми плануємо досліджувати впровадження розглянутих методи навчання із залученням різних засобів ІКТ та їх вплив на результати процесу навчання.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бухаркіна М. Ю. Технологія різноуровневого навчання / Бухаркіна М. Ю. // *Иностранные языки в школе*. 2003. №3. С. 11–12.
2. Власенко К. В. Навчання вищої математики майбутніх інженерів із застосуванням комп'ютерних математичних систем / К. В. Власенко // *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2010. № 2(4). С. 286–295.
3. Горошко Ю. В. Вплив нової інформаційної технології на практичну значимість результатів навчання математики в старших класах середньої школи : Дис... канд. пед. наук : 13.00.02. К., 1993. 103 с.
4. Кіянівська Н. М. Особливості використання продуктивних методів навчання під час вивчення вищої математики у технічних ВНЗ / Кіянівська Н. М. // *Вісник Черкаського університету : Серія «Педагогічні науки»*. Випуск 7. Черкаси : Черкаський національний університет, 2016. С. 42–48.
5. Клочко В. І. Деякі аспекти методики застосування нових інформаційних технологій під час вивчення теми «Диференціальні рівняння» у вищому технічному навчальному закладі / В. І. Клочко, З. В. Бондаренко // *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія №2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : збірник наукових праць. К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. № 1(8). С. 92–98.
6. Колісник В. Ю. Різномірний підхід до навчання студентів вищих навчальних закладів / Колісник В. Ю. // *Вісник Черкаського університету*. Педагогічні науки. 2009. № 164. С. 103–106.
7. Пінчук Л. М. Навчання в співробітництві як ефективна педагогічна технологія у викладанні англійської мови як другої іноземної / Пінчук Л. М. // *Вісник Запорізького національного університету :*

Педагогічні науки, 2012. № 1(17). С. 66–70.

8. Полат Е. С. Метод проектів [Електронний ресурс] / Полат Е. С. // *Лабораторія дистанційного навчання : Російська Академія Освіти ; Інститут змісту і методів навчання*. URL: <http://distant.ioso.ru/project/meth%20project/metod%20pro.htm>

9. Раков С. А. Формування математичних компетентностей учителя математики на основі дослідницького підходу у навчанні з використанням інформаційних технологій : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 – теорія і методика навчання інформатики / Раков Сергій Анатолійович; Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Харків, 2005. 526 с.

10. Смолянинова О. Г. Метод «портфоліо» в підготовці студентів гуманітарних спеціальностей [Електронний ресурс] / О. Г. Смолянинова // *Інститут педагогіки, психології і соціології СФУ*. URL: <http://ipps.sfu-kras.ru/sites/ipps.institute.sfu-kras.ru/files/publications/97.pdf>

11. Співаковський О. В. Теорія й практика використання інформаційних технологій у процесі підготовки студентів математичних спеціальностей : монографія / Співаковський О. В. Херсон : Айлант, 2003. 229 с.

REFERENCES

1. Bukharkyna, M. Yu. (2003). *Tekhnolohyia raznourovnevoho obucheniya*. [Multilevel learning technology].
2. Vlasenko, K. V. (2010). *Navchannia vyshchoi matematyky maibutnykh inzheneriv iz zastosuvanniam kompiuternykh matematychnykh system*. [Teaching higher mathematics to future engineers using computer mathematical systems].
3. Horoshko, Yu. V. (1993). *Vplyv novoi informatsiinoi tekhnolohii na praktychnu znachymist rezultativ navchannia matematyky v starshykh klasakh serednoi shkoly*. [The influence of new information technology on the practical significance of the results of mathematics teaching in the senior classes of secondary school]. Kyiv.
4. Kiianovska, N. M. (2016). *Osoblyvosti vykorystannia produktyvnykh metodiv navchannia pid chas vyvchennia vyshchoi matematyky u tekhnichnykh VNZ*. [Features of the use of productive teaching methods in the study of higher mathematics in technical universities]. Cherkasy.
5. Klochko, V. I. (2004). *Deiaki aspekty metodyky zastosuvannia novykh informatsiinykh tekhnolohii pid chas vyvchennia temy «Dyferentsialni rivniannia» u vyshchomu tekhnichnomu navchalnomu zakladi*. [Some aspects of the methodology of application of new information technologies during the study of the topic «Differential equations» in a higher technical educational institution]. Kyiv.
6. Kolisnyk, V. Yu. (2009). *Riznorivnevyyi pidkhid do navchannia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv*. [A multilevel approach to the education of students of higher educational institutions]. Cherkasy.
7. Pinchuk, L. M. (2012). *Navchannia v spivrobotnytstvi yak efektyvna pedahohichna tekhnolohiia u vykladanni anhliiskoi moyi yak druhoi inozemnoi*. [Collaborative learning as an effective pedagogical technology in teaching English as a

second foreign language]. Zaporizhzhia.

8. Polat, E. S. *Metod proektov*. [Project method].

9. Rakov, S. A. (2005). *Formuvannia matematychnykh kompetentnosti uchytelia matematyky na osnovi doslidnytskoho pidkhodu u navchanni z vykorystanniam informatsiynykh tekhnolohii*. [Formation of mathematical competencies of a mathematics teacher on the basis of a research approach in teaching with the use of information technologies]. Kharkiv.

10. Smolianynova, O. H. *Metod «portfolyo» v podhotovke studentov humanitarnykh spetsyalnosti*. [The portfolio method in the preparation of students of humanities].

11. Spivakovskiy, O. V. (2003). *Teoriia y praktyka vykorystannia informatsiynykh tekhnolohii u protsesi pidhotovky studentiv matematychnykh spetsialnosti*. [Theory and practice of using information technologies in the process of training students of mathematical specialties]. Kherson.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КІЯНОВСЬКА Наталя Михайлівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри вищої математики Криворізького національного університету.

Наукові інтереси: методика навчання вищої математики у вищій школі, інформаційно-комунікаційні технології навчання вищої математики.

РАШЕВСЬКА Наталя Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри вищої математики Криворізького національного університету.

Наукові інтереси: методика навчання вищої математики у вищій школі, інформаційно-комунікаційні технології навчання вищої

математики, мобільне навчання.

ХАРДЖЯН Наталя Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізики та методики її навчання Криворізький державний педагогічний університет.

Наукові інтереси: методика навчання у вищій школі, інформаційно-комунікаційні технології навчання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KIIANOVSKA Nataliia Mykhailivna – PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Higher Mathematics Department Kryvyi Rih National University.

Circle of scientific interests: methods of teaching higher mathematics in higher school, information and communication technologies for teaching higher mathematics.

RASHEVSKA Natalia Vasyilivna – PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Higher Mathematics Department Kryvyi Rih National University.

Circle of scientific interests: methods of teaching higher mathematics in higher school, information and communication technologies for teaching higher mathematics, mobile learning.

KHARADZJAN Natalia Anatoliivna – PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Physics and Methods of Teaching Physics Department Kryvyi Rih State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: methods of teaching in higher school, information and communication technologies for teaching.

Стаття надійшла до редакції 18.03.2021 р.

УДК 373.2.(091)(477)

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-194-134-139

КОСТЕНКО Лариса Давидівна –

кандидат педагогічних наук, начальник Управління освіти

Міської ради міста Кропивницького

ORCID:<https://orcid.org/0000-0003-2930-7404>

e-mail: shkoda44@ukr.net

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ТА ВІТЧИЗНЯНОГО ДОСВІДУ РОЗВИТКУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Серед соціальних інститутів виховання й розвитку підрастаючих поколінь особлива роль належить позашкільній освіті, яка завжди відігравала важливу роль у системі освіти учнівської молоді і значною мірою сприяла формуванню її ціннісних, моральних та професійних орієнтацій.

В умовах євроінтеграції та створення єдиного освітнього простору, науковці, державні й громадські діячі, педагоги й молодь шукають шляхи, можливості й засоби

співробітництва для створення атмосфери взаєморозуміння, взаємоповаги і розвитку різних етнокультур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільш вагомий внесок у розробку теоретичної бази позашкільної виховної роботи внесли наукові праці О. Биковської, І. Зязюна, В. Кременя, Б. Кобзаря, Н. Ничкало, О. Плахотнік, В. Якубовського та інших.

Розробці питань теорії позашкільного педагогічного процесу присвячені роботи дослідників О. Кондратюка, Г. Костюка,